

שהיה רוכב גמל ורומחו זקוף בידו, ולא נגע הרומח בברכו של אותו המת].

פסקי [חתכתני] **חדא קרנא דתכלתא**, כנף אחד של טליתו, **דחד מינייהו** כדי להביאו לפני החכמים, ללמוד ממנו דיני ציצית, אם נהגו בזמן משה רבינו כדעת בית שמאי או כדעת בית הלל, כדמפרש לקמן.

ולא הוה מסתגי לן, הבהמות עליהן היינו רוכבים לא היו יכולות ללכת.⁽³⁾

אמר לי אותו סוחר שהתלווה עמנו: **דלמא שקלת מידי מינייהו**, אולי לקחת מהם דבר

אזלי, הלכתי עמו, **הזיתינהו**, ראיתי את אותן "מתי מדבר", **ודמו**, היו נראים, בפנים מאירות ושמחות⁽²⁸⁾ **כמאן דמיבסמי** [כשתויי יין⁽²⁹⁾].

וננו אפרקיך, שוכבים היו כישנים ופניהם כלפי מעלה.⁽¹⁾

והוה זקיפא ברכיה דחד מינייהו, ועייל טייעא תותי ברכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה, ולא נגע ביה.

[אחד מ"מתי מדבר" היה שוכב כשברכו זקופה,⁽²⁾ נכנס תחת ברכיו סוחר ישמעאלי,

א שמשה רבינו היה גבוה עשר אמות, כדילפינן התם, יש אומרים: כל הלויים כמשה, ויש אומרים: שאני משה דאמר מר אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ובעל קומה].

וזה לשון הריטב"א: **עניין מתי מדבר דזקופה כרעיה דחד מינייהו**, בא לומר כי לא כהתה עינם והיו אדומים מיין, ואף על פי שהם יושבים בהר והם עוברים בעמק **כשיעור** שהטייעא עובר רוכב גמל וחניתו בידו ולא היה משיג לארכובותיהם, היה עם כל זה נראה מראה פניהם אדום כל כך וכל שכן אם היו עומדים בקרוב ובשוה להם. [במהר"ל פירש שמאמר זה בא להורות את מעלתם המיוחדת של אנשי דור המדבר, והם היו נבדלים משאר הדורות שאחריהם ולא משותפים עמהם, וזה דבר מוכרח היות והדור מתייחס אל מנהיגו, הוא משה רבינו עליו השלום שהיה נבדל במעלתו מכל אדם, ראה שם ביאור כל פרטי המאמר].

3. רשב"ם. [משמע שרבה בר בר חנה עצמו היה מסוגל ללכת, אך הבהמות לא היו יכולות ללכת, ומשמע שמחמת מה שעשה רבה בר בר חנה גם בהמותיהם של חבריו לא היו יכולים ללכת].

28. א. על פי נדרים מט ב.

ב. בסנהדרין קי ב נחלקו תנאים אם דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא, או שדור המדבר יזכו לבא לעולם הבא, וכתבו התוספות שדברי רבה בר בר חנה: "ודמו כמאן דמיבסמי" — שהיו שוכבים בפנים צהובות ושמחות, משמע כדברי האומר יש להם חלק לעולם הבא. [וב"בן יהוידע" כתב דמה שהיו נראים לו כמאן דמיבסמי הוא היות והם עמדו על הר סיני לקבל התורה שנמשלה ליין, שעליהם נאמר (שיר השירים ב ד): "הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה"].

29. רשב"ם, וראה בפירוש רבינו גרשום.

1. בברכות יג ב אסרו לשכב "פרקדן" וקיללו את העובר על כך, ונחלקו הראשונים אם האיסור הוא לשכב על בטנו ופניו כלפי מטה, או שאסור לשכב על גבו כשפניו למעלה. תוספות הוכיחו מן המבואר כאן, ש"פרקדן" היינו שוכב כשפניו כלפי מעלה.

2. מדלא קאמר שהרים את רגלו, משמע שרגלו היתה מקופלת, וברכו למעלה. [ראה בשבת צב

מה?

הרי, למאי הילכתא עבדת הכי, לשם מה פסקת וחתכת את כנף טליתו של אותו המת, איזו הלכה היה ברצונך ללמוד מתוך התבוננות באותה כנף?

אם לקחת — אהררית, החזירה, כדי שנוכל להמשיך בדרכינו.

בודאי עשית כך, כדי למידע אי הלכה כבית שמאי הסוברים: ארבעה חוטים כפולים יש בכל אחת מארבע הציציות שבכנפי הטלית, אי כבית הלל הסוברים: שלשה חוטים כפולים יש שם.

דגמירי, קבלה בידינו, (4) דמאן דשקיל מירי מינייהו, לא מסתגי ליה, מי שלוקח מהם דבר מה, אינו יכול ללכת.

אם כן, אמנם לא היה באפשרותך להביא את הכנף עצמה, כדי להראותה לחכמים, אבל איבעי לך למימני חוטיך ולמימני חוליות, יכול היית למנות בעצמך את מנין החוטים שבכנף ואת מנין חוליותיה (6) כדי לדעת כפי מי ההלכה, ומדוע החזרת את הכנף בלא שהתבוננת בה קודם לכן?!

אזלי, אהררית, החזרתי את כנף הטלית שחתכתי, והדר מסתגי לך, יכולים היינו להמשיך בדרכינו.

הוסיף שהוא טייעא ואמר לי: תא אחוי לך, בא ואראה לך, את הר סיני.

כי אתאי לקמיה דרבנן, סיפרתי להם מעשה זה.

אזלי, חזאי דהדרא ליה עקרבא, וקיימא כי

התרעמו עלי החכמים ואמרו לי: כל אדם ששמו אבא, (5) הרי הוא שוטה כחמרא, וכל אדם שהוא בר בר חנה [נכדו של חנה] הרי הוא סיכסא [שוטה]. וכוונתם היתה, להתרעם על רבה — רבי אבא, שהיה בר בר חנה.

לעשות שבע חוליות, שבכל חוליא כורכים את אחד החוטים [ה"שמש"] שלש פעמים [וכן שיטת הרמב"ם פרק א מהלכות ציצית הלכה ז], או שלא נמסר מספר מסויים של חוליות — מה שבין קשר לקשר, אבל בכל חוליא וחוליא צריך לכרוך לכתחילה לא פחות משבע כריכות ולא יותר משלשה עשרה. [וכן שיטת הראב"ד שם בשם רב נטרונאי גאון, וראה ביאור הגר"א (אורה חיים יא יד) דבזה תלויה הפלוגתא אם בחוליא שניה כורכים ח או ט כריכות]. ושיטת הרשב"ם היא כשיטה הראשונה שבכל חוליא יש לכרוך שלש כריכות ולא יותר.

והנה לא נתפרשה פלוגתא דבית שמאי ובית הלל במנין החוליות, אלא שבמנחות מא ב

4. בהרבה מקומות שבש"ס גמירי היינו הלכה למשה מסיני, אבל הכא אם ישמעאל נכרי היה סוחר זה, לא יתכן לפרש דבריו אלא שקבלה היא בידו. [וראה במהר"ל שפירש טעם לכך שאי אפשר לקחת מהם חפץ וללכת].

5. "בין יהודיע" תמה איך ביזו אותו כל כך?! ועוד הלא כמה תנאים ואמוראים נקראו בשם אבא, ואיך יחליטו בפיהם לומר כל אבא חמרא, ראה מה שתירץ שם ובמהר"ל וב"צפנת פענח".

6. כתב הרשב"ם: שלשה חוטיך גדיל קרי חוליא. וראה מנחות לט א ברש"י ותוספות ד"ה לא יפחות דנחלקו המפרשים אם מצות ציצית היא

המרי הוורתי. (7)

לי. (10)

[הלכתי עמו וראיתי שאת הר סיני מקיף עקרב, כדי למנוע את הגישה להר, (8) והוא עומד שם כחמור לבן].

הנודר נדר או נשבע שבועה ומתחרט על כך, יכול הוא ללכת לחכם שיתיר את נדרו ושבועתו. (9)

שמעתי "בת קול" שאומרת: אוי לי שנשבעתי, ועכשיו שנשבעתי, מי מפר

כי אתאי לקמיה דרבנן, כשחזרתי, וסיפרתי לפני החכמים מה ששמעתי שם.

התרעמו עלי ואמרו לי: כל אדם ששמו **אבא**, הרי הוא שוטה **כחמרא**, וכל אדם שהוא **בר בר חנה**, הרי הוא **פיכפא**, שוטה.

כי הרי בודאי כוונת "בת הקול" היתה לשבועה שנשבע הקדוש ברוך הוא להגלות את ישראל, (11) אם כן, **היה לך, עליך, לומר:**

לאו דוקא מופר אלא כלומר מותר לך. [שהרי חכם מתיר נדר ולא מיפר אותו, ראה עוד בתוספות בכורות לו א ד"ה מפירין]. אי נמי יש כח ביד צדיקים לבטל גזירת הקדוש ברוך הוא ושבועה.

ובדרשות "חתם סופר" [תקצ"ב] הביא בשם ה"ספרים" [ראה "תורת חיים" ו"אהבת איתן" על "עין יעקב"] דאצל הקדוש ברוך הוא לא שייך התר נדרים על פי חרטה, אלא הפרה כהפרת הבעל כביכול, שהוא יתברך שמו לגבי צדיק וחכם כביכול כאשר לגבי בעלה דמיא... על כן היה צריך לומר "אוי לי" שיהיה נחשב כנודרי "עינוי נפש" שיוכל הבעל להתיר, וצרתם של ישראל עינוי נפש הוא על דרך הכתוב [שופטים י טז]: "ותקצר נפשו בעמל ישראל". [אבל על המבול לא שייך "אוי לי" ועינוי נפש]. וראה עוד במהר"ל.

ובריטב"א כתב: אוי לי שנשבעתי ומי מיפר לי, פירוש: שאילו היו ישראל חוזרים בתשובה היתה שבועת זמן הגלות מותרת, שלא נשבע אלא אם יהיו ישראל חייבים.

היה לך לומר מופר לך, כלומר: יהי רצון מלפניך שתפר שבועתך להחזירנו בתשובה שלימה לפניך.

11. כתב הרשב"ם: שנשבעתי מן הגלות כדכתיב

נחלקו בית שמאי ובית הלל כמה תהא הציצית משולשת — מהו אורך הגדיל והענף, ויתכן שמנין החוליות תלוי באורך הגדיל. [ויש שפירשו: שהיה לו למדוד כמה אצבעות אורך הגדיל שבו החוליות. וראה עוד גירסת "עין יעקב" בזה].

7. גירסת "עין יעקב" היא: דהדרן ליה עקרבי וקיימי כי חמרי חוורתי, ולגירסא דידן צריך תלמוד איך עקרב אחד הקיף את ההר, ולגירסת "עין יעקב" אתי שפיר. [ב"אמת ליעקב" וב"צפנת פענח" פירשו שנאמרו כאן שני דברים: א. הדרן ליה עקרבי. ב. קיימין כי חמרי חוורתי, ראה שם].

8. כעין זה מצינו בבבא מציעא פד ב במערתו של רבי שמעון בן יוחאי. [ודבר זה בא להורות שכשם שהעקרב ממית ומבטל את מציאות האדם, כך אין שייכות לאדם עם מדריגת הר סיני — על פי מהר"ל, וראה שם שפירש מה שהעקרב היה כמו חמור לבן].

9. כמו כן קיימא לן: בעל מיפר נדרי אשתו וכן אב לבתו.

10. כתב בשיטה מקובצת בשם גליון תוספות:

סג ט]: "בכל צרתם לו צר".

הוסיף שהוא טייעא ואמר לי: תא אחוי לך, בא ואראה לך, בלועי דקרח את דתן ואבירם וחבריהם מעדת קרח, שפתחה הארץ את פיה ובלעה אותם.⁽¹⁵⁾

הלכתי עמו וחזאי תרי ביזעי, בקעים בקרקע, והווי קא מפקי קוטרא, עשן יצא מאותם בקעים.

שקל גבבא דעמרא ואמשינה במיא, ודעציתה בראשה דרומחא, ועייליה התם, וכי אפיק הוה איחרך איחרוכי.

[נטל הטייעא גיזת צמר ושרה אותה במים; נעץ הטייעא את גיזת הצמר השרויה במים; בראש רומחו והכניסו לתוך הבקע שבקרקע; כאשר הוציא הטייעא את רומחו, היתה גיזת הצמר חרוכה מאש הגיהנום].

מופר לך ולהתיר את השבועה, ואז היינו יוצאים מגלות לגאולה.

והוא, רבה בר בר חנה, שלא התיר את השבועה עליה דיברה "בת הקול" סבר וחשש: דלמא שבועתא דמבול הוא, שמא אותה שבועה שנשבע הקדוש ברוך הוא שלא ירד שוב מבול,⁽¹²⁾ היא השבועה שביקשה "בת הקול" להתיר, ולפיכך לא רצה רבה בר בר חנה להתיר אותה, כדי שלא יחרב העולם במבול.⁽¹³⁾

ורבנן שהתרעמו עליו, סברו: לא על שבועת המבול דיברה "בת הקול", כי אם על המבול היא דיברה, אם בן, "אוי לי" למה אמרה "בת הקול", וכי מה לו להקדוש ברוך הוא להצטער על שבועה זו?!⁽¹⁴⁾

אלא בודאי על שבועת הגלות אמרה "בת הקול": אוי לי, שהרי הקדוש ברוך הוא מצטער בצרתם של ישראל, שנאמר [ישעיה

קראי טובא בנביאים [ראה ירמיה כב ה]. ובמהרשא פירש דקאי על השבועה שנשבע על בני דור המדבר שלא יהיה להם חלק לעולם הבא, ראה סנהדרין קו ב.

12. שנאמר [בראשית ט יא]: "והקימותי את בריתי אתכם ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ" והוא לשון שבועה כמו שאמרו בשבועות לו א.

13. משמע שאם רבה היה מתיר את השבועה, היתה השבועה בטלה אף על פי שרבה לא ידע בבידור מה השבועה עליה מדובר, ולא רצה להתיר את שבועת המבול. וראה בשלחן ערוך יורה דעה רכח יד שכתב: קודם שיתירו לו צריך שיפרט להם הנדר... ואם לא פירט אין התרתן התרה. וראה עוד בש"ך רלד מח שכתב דהני

מילי בהתרת חכם, אבל בהפרת בעל אין צריך לפרט הנדר על כן יכול הבעל להפר נדרי אשתו אף על פי שלא שמעו ואינו יודע מה נדרה. וכבר נתבאר לעיל דהכא משום הפרה נגעו בה ולא משום התרה — "אהבת איתן" על "עין יעקב".

14. ורבה סלקא דעתיה דלכך אמרה אוי על שבועת המבול, שאם לא היתה שבועה זו, היו יראים מן המבול ולא היו חוטאים, אחרי שראו שבא מבול והחריב את כל העולם כולו, אבל אחרי שראו שנשבע שלא יביא מבול נעשה לבם בטוח [ראה סוטה יא א], לכך אמרה עכשיו שנשבעתי מי מיפר לי, כדי שאביא מבול ואז יהיו יראים מן החטא — "בן יהוידע".

15. לגבי קרח עצמו נחלקו בסנהדרין קי א אם הוא נבלע בקרקע.

אמר לי הטייעא: אצית הקשב מאי שמעת מדבריהם של בלועי דקרח.

ושמעית דהו אמרין: (16) משה ותורתו אמת, והן [אנחנו] בדאין ושקרנים. (17)

אמר לי הטייעא: כל תלתין יומי, כל ראש חודש, (18) מחרר להו גיהנם להכא, כבשר שהופכים אותו בקלחת, סיר בישול, כדי שיתבשל היטב, ואמרי הכי: משה ותורתו אמת, והן בדאין.

הוסיף ההוא טייעא ואמר לי: תא אחוי לך, בא ואראה לך, היכא דנשקי ארעא ורקיעא אהרדי, המקום בו נפגשים השמים והארץ. (19)

אזלי וחזאי דעביד גלגל השמים, כוי כוי, חלונות חלונות.

שקלתא לסילתאי, אתנחתא בכוותא דרקיעא, הנחתי את סל הלחם שלי (20) בחלון

16. כתב רשב"ם שהרי ידרו חיים שאולה. בפשוטו, כוונת רשב"ם לתרץ היאך יתכן לשמוע דיבורם של אנשים שכבר מתו. וברש"ש כתב: כוונת המקרא הוא דנבלעו בעודם חיים, אבל אחר כך ודאי דמתו, כי איך יחיו בלא אויר ובלא מזונות, ואיך אפשר שיחיו עד הנה, וכן מדכתיב [במדבר כו יא]: "ובני קרח לא מתו" משמע דזולתם כולם מתו.

17. א. יש להקשות: הרי אמרו [עירובין יט א]: רשעים אף בפתחו של גיהנום אינם חוזרים בתשובה!?

ויש לומר דהיינו דוקא בפתחו של גיהנום, דאז מועיל להם התשובה, אז אין חוזרים, והיינו בנוטים למות, אבל בגיהנום ודאי חוזרין דהרי רואים צמח פעולתן, אלא דאין מועיל להם – הגהה מבעל "תפארת ישראל" [וראה שם מה שתירץ אביו].

ב. ב"צפנת פענח" פירש מאמר זה כנגד העוסקים בקבלה מעשית ואינם ראויים לה, והביא עוד בשם בנו שמאמר זה בא לרמוז על אותם העושים מחלוקת על תלמיד חכם, שאף אם נראה להם שכוונתם לשמים והם בעלי תורה ומדות טובות, מכל מקום סופם להענש ולהצטער על שלא החזיקו בכל עוז במטה השלום. וראה עוד מה שכתב ב"אמת ליעקב".

18. רשב"ם. כתב הריטב"א: בכל סוף שלשים

ימים הם נדונים בגיהנום, ובטעם הדבר ראה במהרש"א, וב"צפנת פענח" כתב דהוא כענין הכתוב [ישעיה סו ב]: "והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות" שיש עת טיול ושמחה, כן יש בפגרי האנשים הפושעים אז במיוחד עת צרה. [ויש שפירשו: כל שלשים יום היה הגיהנם מתגלגל לאותו מקום, אבל הם היו נהפכים בגיהנם כל הזמן כבשר בקלחת, ראה לשון רבינו גרשום ופירוש רש"י סנהדרין קי ב].

19. כתב רשב"ם: מקום גבוה היה שם שנושקים יחד זה לזה, ולאו היינו סוף העולם דהא מהלך העולם חמש מאות שנה הוי, וארץ ישראל אמצעיתו של עולם הוא, והיינו מקומו של רבה בר בר חנה.

ובחגיגה יב א מבואר דאף מן הארץ עד השמים יש מהלך חמש מאות שנה [ראה שם בתוספות ד"ה אידין ראה מה שתירץ הב"ח.

וב"עיון יעקב" כתב שרבה הגיע לקצה הארץ על ידי קפיצת הדרך.

ובשיטה מקובצת כתב שאלכסנדרוס מוקדון עשה צורת העולם וצורת הרקיע וגלגל החמה, ועלה קאמר רבה בר בר חנה ואחתייה לסילתאי בכוותא דרקיעא.

20. רשב"ם. ובשיטה מקובצת כתב פירוש סילתא מגבעת.

הרקיע, ועמדתי להתפלל.

שלך. (21)

אדמצינא, לאחר שסיימתי את תפילתי, בעיתה ולא אשכחיתה.

ארבעה מעשים שסיפרו האמוראים ממה שהם ראו כשנסעו בספינה: (22)

א. **רבי יוחנן משתעי** [סיפר]: **זימנא חדא**, הוה קא **אזלינן בספינתא**, וחזינן החוה כוורא דאפקיה לרישיה מימא, ודמיין עייניה כתרי סיחרי, ונפוץ מיא מתרתי זימיה כתרי מברי דפורא.

אמינא, שאלתי, ליה לאותו טייעא: וכי איכא גנבי הבא, שגנבו את הסל שלי בשעה שהתפללתי! ?

אמר לי ההוא טייעא: **האי**, אותו חלון שבו הנחת את הסל שלך, **גלגלא דרקיעא הוא דהדר**, מסתובב ועתיד לחזור למקומו למחרת.

[רבי יוחנן סיפר: פעם אחת, היינו נוסעים בספינה, וראינו דג אחד שהוציא את ראשו מן הים; שתי עיניו היו נראות כשני ירחים, והיו מים זורמים משני נחיריו כמו שני נהרות שבעיר סורא]. (23)

נטר, המתן, **עד למחר** כשיחזור הגלגל **להבא**, ומשכחת לה, תמצא את הסל

פירש ב"אמת ליעקב" וכתב דמה שמועילה תפילה לשנות את המזל יותר מאשר על ידי זכויות בעלמא (ראה מהרש"א קידושין כט ב) אינו אלא במי שנולד במזל טוב ונשתדד לרע מחמת חטאיו, אבל מזל של שעת לידה אינו משתנה כלל].

21. א. המהרש"א פירש מאמר זה לענין מה שאמרו [שבת קנו א]: אין מזל לישראל, ופירשו התוספות שם שאמנם בני חיי ומזוני תלויים במזל כמו שאמרו במועד קטן כח א, ומכל מקום על ידי זכות גדולה משתנה המזל.

22. כשהיו משוטטים ומעיינים בחכמה — "עץ יוסף" בשם "דרכי נועם".

רבה היה סבור לשנות את מזלו בפרנסה על ידי תפילתו, וראה שאף אחרי תפילתו לא מצא את מזונותיו ברווח.

23. במהרש"א פירש מאמר זה על חודש אדר שיש בו ריבוי מים מהפשרת השלגים וב"עץ יוסף" ביאר בשם "גבולת בנימין" שמאמר זה נותן טעם לכך שדוקא חודש אדר נכפל בשנה מעוברת, ראה בדבריהם.

שאל רבה את הטייעא וכי יש גנבים שגונבים ממני את השפע שנקצב לי מן השמים על ידי התפלה, וענה לו הטייעא לא גנבו את השפע המגיע לך אלא שעדיין לא הגיע זמן שינוי המזל, המתן עד שישתנה המזל בריבוי זכויות ותפילה ותמצא שישתנה מזלך לטוב.

וב"עץ יוסף" הביא בשם הגר"א שהטייעא אמר לו: בני חיי ומזוני תלויים במזל וגלגל החוזר הוא בעולם, על כן לא תשמע לעצת היצר לבטל מן התורה כדי לזכות לשני שולחנות [עולם הזה ועולם הבא — היכא דנשקי שמיא וארעא], אלא המתן עד למחר — עולם הבא ואז תמצא כל שרכך מוכן ומזומן לך. [וכעין זה

ב. וב"עץ יוסף" הביא בשם הגר"א שהטייעא אמר לו: בני חיי ומזוני תלויים במזל וגלגל החוזר הוא בעולם, על כן לא תשמע לעצת היצר לבטל מן התורה כדי לזכות לשני שולחנות [עולם הזה ועולם הבא — היכא דנשקי שמיא וארעא], אלא המתן עד למחר — עולם הבא ואז תמצא כל שרכך מוכן ומזומן לך. [וכעין זה

ב. רב ספרא משתעי: זימנא חדא, הוה קא אזלינן בספינתא, וחזינן החווא כוורא דאפקיה לרישיה מימא, והוה ליה קרני, וחקיק עליה: אנא בריה קלה שביב, וחזינא תלת מאה פרסי, ואזילנא לפומא דלוינתן.

[רב ספרא סיפר: פעם אחת, היינו נוסעים בספינה, וראינו דג אחד שהוציא את ראשו מן הים; היו לדג זה קרנים ועליו היה חקוק: אני מן הבריות הקטנות שבים; האורך שלי הוא שלש מאות פרסאות, והנני הולך אל פיו של הלוינתן, כדי שיאכל אותי היום].⁽²⁴⁾

אמר רב אשי: ההוא, עיזא דימא הוא, דבחישא, ואית לה קרני.

[אמר רב אשי: דג זה שראה רב ספרא, "עז הים" הוא; ⁽²⁵⁾ יש לו קרניים, והוא חופר בקרניו בקרקעית הים, כדי לבקש אחר מזונותיו].⁽²⁶⁾

ג. רבי יוחנן משתעי: זימנא חדא, הוה קא

אזלינן בספינתא, וחזינן החווא קרטליתא [ארגז] דחו קא מקבעי בה אבנים טובות ומרגליות, והדרי לה [הקיפו את הארגז] מיני דכוורי המקרי כרשא.

[רבי יוחנן סיפר: פעם אחת היינו נוסעים בספינה, וראינו ארגז אחד שהיו קבועים בו אבנים טובות ומרגליות, והקיפו אותו דגים מסוג מסויים שנקרא "כרשא"].

ב-טו נחית בר אמוראי [צוללן]⁽¹⁾ לאתויה ורגש ובעי לשמטיה לאטמיה, ושדא זיקא דחלא ונחת.

[ירד צוללן למים כדי להביא את הארגז; נחרד הכרשא ונרעש⁽²⁾ ורצה לחתוך את יריכו של הצוללן; השליך הצוללן נאד של חומץ, הבריה את הכרשא על ידי ריחו של החומץ, והמשיך בדרכו אל הארגז].

נפק בת קלא, אמר לן: מאי אית לכו בהדי קרטליתא דרביתיהו דרבי חנינא בן דוסא,

וב"עץ יוסף" ביאר בשם "דרכי נועם" שמאמר זה רומז לעניינו של ירבעם בן נבט שמרד בשלמה המלך ובנו רחבעם וגאותו טרדה אותו מן העולם, ולא עוד אלא שבו תלה הכתוב את קלקלתם של המלכים שהדיחו את ישראל לחטא.

וב"צפנת פענח" פירש מאמר זה על צורבא מרבנן שנאלץ לעסוק בשאר חכמות, אבל מכיר הוא במעלת התורה ומפרסם לכולם שאינו אלא בריה קלה לעומת גדולה התורה, ראה בדבריהם.

1. הערוך [וכן משמע ברש"י גיטין סז ב] גורס בר אמודאי.

2. על פי התרגום לשמואל ב כב ח ושופטים ה ד.

כאילו מימיה הם כמברי דסורא דשם הוי כיס נגרש רפש וטיט.

24. כתב הריטב"א: רמז הוא שראה מלכות אחת שהיתה עתידה לעמוד, וסופה ליפול ביד אדום, כי לוינתן הנזכר בכאן רמז הוא להם [לאדום], מפני שהיא מקובצת ממלכויות, ונלוו לאמונתם רוב האומות.

25. בחולין קכז א אמרו: כל שיש ביבשה יש בים חוץ מחולדה; יש בים "כלב ים" ו"עז ים" וכו'.

26. במהרש"א פירש מאמר זה על חודש אדר שהוא סוף המזלות ומתחבר לניסן — ראש המזלות, ויש לו קרנים שבהם עמים ינגח כמו שמצינו בימי המן.